

педагогічної підготовки викладача є: спрямованість його діяльності на творчу самореалізацію себе як особистості; взаємозв'язок професійного, педагогічного мислення і практичної діяльності; спрямованість на формування його готовності до професійно-особистісної рефлексії на практиці. В педагогічному забезпеченні операційного компонента викладачу важливо бути готовим до внесення необхідних уточнень у зміст і форму занять залежно від особистісно-духовних і професійних потреб студентів.

Отже, для розвитку рефлексії потрібні такі умови:

- а) вербальний і невербальний зворотній зв'язок (оцінка оточуючих);
- б) порівняння себе з іншими;
- в) самоспостереження за своїми думками, почуттями, вчинками (того, що відбувалося) для подальшого управління самим собою;
- г) зіставлення свого "Я-сьогоднішнє" з "Я-вчорашнім".

Список використаних джерел

1. Алексеев Н. Проектирование и рефлексивное мышление // Развитие личности. – №2. – 2002. – С. 85-103.
2. Васильковская С.В. Психологические условия формирования профессионального самопознания будущего учителя: Автореф. дис... канд.. психол. наук. – 17 с.
3. Вязникова Л.Ф. Рефлексия и переживания как единый психологический механизм изменения профессионального сознания руководителей системы образования в процессе их профессиональной подготовки // Мир психологии. – 2002. – №4. – С 209-215.
4. Коржуев А.В., Попков В.А., Рязанова Е.Л. Рефлексия и критическое мышление в контексте задач высшего образования // Педагогика. – №1. – 2002. – С.18-22.
5. Ерохина Т.А. Ретроспекция научного знания в контексте формирования у студентов умений рефлексии // Педагогические науки. – №4. – 2008. – С.22-26.
6. Сергеев И.С. Основы педагогической деятельности: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2004. – 316 с.
7. Слостенин В.А. Деятельностное содержание профессионально-личностного развития педагога // Педагогическое образование и наука. – №4. – 2006. – С.4-8.
8. Практическая психология для преподавателей. – М.: Информационно-издательский дом «Филинь», 1997.
9. Чёрный Е.В. Иницирование профессиональной рефлексии

у педагогов // Практична психологія та соціальна робота. – №3. – 2002. – С. 1-4.

Professional growth of teacher depends on many factors. One of them there is developed of his reflection of professional activity. What part is acted by a reflection in pedagogical activity? About it speech will go in this article.

Key words: self-examination, self-consciousness.

Отримано: 17.03.2010

УДК 159.923:[378.147:37.013.42]

Н.О.Бочаріна

Дослідження особливостей прояву гуманістичної спрямованості у майбутніх соціальних педагогів

Стаття присвячена розгляду особливостей процесу формування майбутнього соціального педагога та знаходження особливостей прояву гуманістичної спрямованості.

Ключові слова: гуманістична спрямованість, процес формування соціального педагога.

Стаття посвящена рассмотрению особенностей процесса формирования будущего социального педагога и нахождение особенностей проявления гуманистической направленности.

Ключові слова: гуманистическая направленность, процесс формирования социального педагога.

Формування гуманістичної спрямованості майбутнього соціального педагога можливо за умов, коли він сам проявляє самостійність у своїй професійній діяльності. Формування гуманістичної спрямованості майбутнього соціального педагога має важливе значення не тільки для вільної орієнтації в різноманітності явищ соціуму, в тому числі й професійно значущих, але й для того, щоб майбутній соціальний педагог зміг у подальшому перетворювати

педагогічні ситуації, забезпечуючи успішне гуманістичне виховання особистості та її соціалізацію.

Вивчення теоретико-методологічних аспектів проблеми формування гуманістичної спрямованості майбутнього соціального педагога дало можливість зробити висновки про відсутність чітко визначеної моделі формування гуманістичної спрямованості майбутнього соціального педагога.

Для розробки шляхів підвищення ефективності формування гуманістичної спрямованості майбутнього соціального педагога необхідні дані, що характеризують рівень мотивацій, теоретичних знань, практичних умінь студентів щодо означеної проблеми.

Враховуючи вищевикладене, метою констатувального експерименту було дослідження особливостей прояву гуманістичної спрямованості особистості студентів, майбутніх соціальних педагогів за виділеними компонентами та зв'язок особистісних властивостей студентів з соціально-психологічними чинниками, які впливають на процес формування гуманістичної спрямованості.

Для визначення стану сформованості гуманістичної спрямованості особистості майбутнього соціального педагога ми окреслюємо три рівні: низький, достатній, високий. Відповідно до визначених рівнів сформованості гуманістичної спрямованості особистості майбутнього соціального педагога нами було проведено експериментальну діагностику, мета якої полягала в тому, щоб вивчити стан проблеми формування гуманістичної спрямованості особистості на сучасному етапі.

В експерименті, з метою визначення стану готовності до формування гуманістичної спрямованості, були задіяні студенти (245 осіб) соціально-педагогічних факультетів I-V курсів ВДНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди", Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Інституту психології та соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка.

Основною метою дослідження було виявлення наявного рівня гуманістичної спрямованості майбутніх соціальних педагогів і рівня їх готовності до формування гуманістичної спрямованості у професійній діяльності.

Експериментальне дослідження формування гуманістичної спрямованості майбутнього соціального педагога побудоване на основі врахування соціально-когнітивного, афективно-емоційного, регулятивно-вольового та мотиваційно-ціннісного критеріїв.

Психодіагностичне дослідження (констатувальний етап експерименту) формування гуманістичної спрямованості майбутнього соціального педагога передбачав використання таких методів: анкетування, бесіди, тестування, вивчення навчально-виховних програм, матеріалів соціально-педагогічної практики, студентських творчих завдань, аналіз, узагальнення, методика Н. Кузьміної і В. Ядова, метод полярних профілів [1, 2].

Під час *констатувального етапу експерименту* нами були зібрані дані про гуманістичну спрямованість, потреби майбутніх соціальних педагогів, їх бажання займатися соціально-педагогічною діяльністю; виявлені прагнення студентів до гуманістично спрямованої діяльності як наслідок гуманістичного світосприймання; визначено рівень гуманістичного світосприймання студентів соціально-педагогічного факультету; вивчено вихідний рівень сформованості основних структурних компонентів готовності студентів; визначено стан готовності майбутніх соціальних педагогів до формування гуманістичної спрямованості у подальшій професійній соціально-педагогічній діяльності.

У ході констатувального експерименту нами було використано комплексну діагностику для визначення рівнів сформованості гуманістичної спрямованості майбутніх соціальних педагогів і рівня їх готовності до формування цієї якості в особистості, здійснювалося визначення конкретного рівня гуманістичної спрямованості окремого студента з обраної загальної групи, охопленої експериментом. На матеріалі зазначеного діагностичного інструментарію нами були розроблені анкети для студентів педагогічних ВНЗ.

Анкета для майбутніх соціальних педагогів (для визначення рівня сформованості гуманістичної спрямованості у студентів)

1. Чи маєте Ви уявлення про гуманістично-ціннісні орієнтації особистості в житті? (підкресліть необхідне): а) так; б) ні.
2. Яке значення мають гуманістичні ціннісні орієнтації в процесі розвитку особистості: а) важливе; б) другорядне; в) не має значення.
3. Які мотиви спонукають Вас до участі в соціально-педагогічній діяльності: а) бажання підвищити інтелектуально-педагогічний рівень; б) бажання мати репутацію освіченої, культурно-вихованої людини; в) бажання удосконалювати стосунки з людьми "за законами гуманізму"; г) прагнення до самовдосконалення та самореалізації; д) бажання вдосконалювати інтелектуально-етичну сферу особистості; е) бажання пізнати "гуманістичне виховання" з метою поліпшення особистісних орієнтацій.

4. Яку роль у Вашому житті відіграє діяльність, спрямована на виховання особистості: а) важливу; б) другорядну; в) виховання особистості мене не цікавить.

5. Якому виду соціально-педагогічної діяльності Ви надаєте перевагу: а) вивчення поведінки і діяльності особистості; б) виховання особистості в певному соціальному середовищі; в) вивчення впливу суспільства на установки, уявлення, цінності, ідеали і поведінку людини; г) вивчення стадії розвитку особистості в процесі соціалізації; д) літератури.

6. Чи відчуваєте Ви потребу в систематичному спілкуванні з об'єктом навчально-виховного процесу.

7. Розташуйте за важливістю для Вас такі види соціально-педагогічного впливу: а) бесіда; б) настанова; в) пояснення; г) переконання; ж) вказівка.

8. Вкажіть співзвучні Вам мотиви в міжособистісному спілкуванні: а) необхідність співпереживання; б) навіть роздуми про життя об'єкта спілкування; в) викликає певні почуття; г) необхідність педагогічної діяльності; д) спілкування для подальшого саморозвитку.

9. Які почуття викликає у Вас сприймання запропонованих Вам педагогічних ситуацій?

10. Що Ви розумієте під гуманістичною спрямованістю особистості?

11. Які знання необхідні майбутньому соціальному педагогу для формування його загальної культури, зокрема, гуманістичної спрямованості?

**Анкета для майбутніх соціальних педагогів
(для визначення рівня готовності
до формування гуманістичної спрямованості)**

1. Чи подобається Вам обрана педагогічна професія? (обведіть номер вашої відповіді: 1) дуже подобається; 2) швидше подобається, ніж не подобається; 3) мені байдуже; 4) швидше не подобається, ніж подобається; 5) зовсім не подобається; 6) впевнено сказати не можу.

2. Чи подобається Вам займатися гуманістичним вихованням особистості: 1) дуже подобається; 2) швидше подобається, ніж не подобається; 3) мені байдуже; 4) швидше не подобається, ніж подобається; 5) зовсім не подобається; 6) впевнено сказати не можу.

3. Оцініть свій рівень сформованості знань, необхідних для формування гуманістичної спрямованості особистості за п'яти-

бальною шкалою (*вказуйте поруч з номером відповіді свою оцінку*). 1) загальнокультурні знання про світ; 2) загальні знання з соціології, педагогіки та психології; 3) методичні знання; г) естетичні знання; 4) зміст, методи і форми організації гуманістичного виховання; 5) психологічні особливості особистості; 6) знання з історії гуманістичної соціології та психології; 7) знання культури своєї країни та рідного краю; 8) знання аналізу педагогічних ситуацій.

4. Оцініть свій рівень сформованості педагогічних умінь, необхідних для формування гуманістичної спрямованості за п'ятибальною шкалою (*вказуйте поруч з номером відповіді свою оцінку*): 1) гностичні (вміння аналізу і оцінки); 2) комунікативні (вміння рівноцінного спілкування); 3) конструктивні (вміння застосовувати новітні засоби і прийоми навчання і виховання); 4) організаторські (вміння організувати будь-яку діяльність з учнями); 5) естетичні (вміння естетичного перетворення оточуючого середовища).

Емпіричне дослідження (констатувальний експеримент) проходило в три етапи.

Перший етап констатувального етапу експерименту полягав у з'ясуванні рівня сформованості гуманістичного світосприймання майбутніми соціальними педагогами. Експериментом були задіяні 121 студент (контрольної групи), 124 студента (експериментальної групи) соціально-педагогічних факультетів.

Враховуючи визначені нами компоненти гуманістичної спрямованості (психологічна установка на гуманістичне світосприймання, гуманістична потреба, гуманістична спрямованість, соціально-гуманістична діяльність), ми розробили анкету, яка складається з 4-х блоків питань, спрямованих на дослідження: 1) психологічної установки на гуманістичне світосприймання (наявність гуманістичного світогляду і рівня гуманістично направленої соціально-педагогічної освіти студентів); 2) гуманістичної потреби (за дослідженням ролі гуманістичних ціннісних орієнтацій в житті особистості); 3) соціально-гуманістичної діяльності (за мотивацією участі студентів у соціально-гуманістичній діяльності); 4) гуманістичного сприймання (за дослідженням ціннісних орієнтацій студентів і визначенням рівнів гуманістичного світосприймання).

Для визначення рівня сформованості гуманістичної спрямованості майбутнього соціального педагога необхідно з'ясувати проблему початкових знань у студентів на момент вступу до ВНЗ про гуманістичні ціннісні орієнтації особистості в житті (табл. 1).

Таблиця 1

Наявність початкових знань у студентів на момент вступу до ВНЗ про гуманістичні ціннісні орієнтації особистості в житті

Рівень знань	КГ		ЕГ	
	%	Абсолют	%	Абсолют
Відсутній	52,9	64	55,7	69
Неповний	17,4	21	14,5	18
Повний	29,7	36	29,8	37

На запитання “Чи маєте Ви уявлення про гуманістично-ціннісні орієнтації особистості в житті?” 52,9 % респондентів (КГ) та 55,7 % респондентів (ЕГ) із кількості студентів не мали уяви про гуманістичні ціннісні орієнтації особистості в житті; 29,7 % (КГ) та 29,8 % (ЕГ) мали майже повне уявлення про гуманістично-ціннісні орієнтації особистості; 17,4 % (КГ) та 14,5 % (ЕГ) знання були неповними. Дослідження показало, що середня освіта не дає уявлення особистості про гуманістичні ціннісні орієнтації в житті. Ці обставини дозволяють нам дійти висновку, що в системі навчання в педагогічному ВНЗ необхідно компенсувати припущені недоліки.

У нашому дослідженні ми з'ясували рівень усвідомленості студентами гуманістичних цінностей на розвиток особистості. Респонденти відповідали на запитання “Яке значення для Вас мають гуманістичні ціннісні орієнтації в процесі розвитку особистості?”. Студентам було запропоновано три варіанти відповідей: важливе значення, другорядне значення, не має значення. Середньостатистичні дані опитування занесені в таблицю (таблиця 2).

Таблиця 2

Роль гуманістичних ціннісних орієнтацій в житті особистості

Варіанти відповідей	КГ		ЕГ	
	%	Абсолют	%	Абсолют
Важливе значення	62,0	75	63,7	79
Другорядне значення	32,2	39	32,3	40
Не має значення	5,8	7	4,0	5

Важливе значення гуманістичних орієнтацій в житті особистості відзначили більшість респондентів: КГ – 62,0 %, ЕГ – 63,7 %; другорядного значення надають гуманістичним ціннісним орієнтаціям 32,3 % студентів ЕГ і 32,2 % студентів КГ відповідно; 5,8 % респондентів КГ і 4,0 % респондентів ЕГ вважають гуманістичні ціннісні орієнтації несуттєвим компонентом у процесі професійної підготовки майбутнього соціального педагога.

Визначення мотивів участі майбутніх соціальних педагогів у соціально-педагогічній діяльності, яка є необхідною умовою формування гуманістичної спрямованості особистості стало наступним етапом дослідження. Для виявлення мотивів і потреб студентів були визначені питання, які дали змогу отримати дані про інтереси участі студентів у соціально-педагогічній діяльності (таблиця 3).

Таблиця 3

Мотиви та потреби студентів у гуманістично спрямованій діяльності

Судження	КГ		ЕГ	
	%	абсолют	%	абсолют
Бажання підвищити інтелектуальний рівень	31,4	38	32,3	40
Бажання мати репутацію освіченої, культурно вихованої людини	19,0	23	15,3	19
Бажання удосконалювати стосунки з людьми “за законами гуманізму”	19,8	24	21,0	26
Прагнення до самовдосконалення та самореалізації	17,3	21	16,9	21
Бажання вдосконалювати морально-етичну сферу особистості	8,3	10	8,9	11
Бажання пізнати “гуманістичне виховання” з метою поліпшення особистісних орієнтацій	4,2	5	5,6	7

Всі відповіді показали, що мотиви та потреби студентів досить таки різноманітні, проте бажання вдосконалювати морально-етичну сферу особистості (КГ – 8,3 %, ЕГ – 8,9 %) відзначено меншою кількістю переваг, що свідчить про недооцінку розуміння гуманістичного розвитку морально-етичної сфери особистості; бажання пізнати “гуманістичне виховання” для поліпшення особистісних орієнтацій (КГ – 4,2 %, ЕГ – 5,6 %) студенти пов'язують з прагненням до пізнання теорії мотивації індивідуальної системи цінностей з метою цілеспрямованого формування безконфліктних цінностей по відношенню до всіх типових подразників. Інші відповіді розподілилися таким чином: бажання підвищити інтелектуальний рівень (КГ – 31,4 %, ЕГ – 32,3 %) студенти пов'язують з можливістю різнобічного розвитку своїх розумових здібностей; бажання мати репутацію освіченої, культурно вихованої людини (КГ – 19,0 %, ЕГ – 15,3 %) у студентів пов'язане з уявленнями про людину високої культури; прагнення студентів до самовдосконалення та самореалізації (КГ – 17,3 %, ЕГ – 16,9 %) обґрунтовується прагненням стати відповідальною, індивідуально-творчою особистістю, прагненням розуміння себе, сильних та слабких сторін і пошуку шляху

до вдосконалення; бажання удосконалювати стосунки з людьми “за законами гуманізму” (КГ – 19,8 %, ЕГ – 21,0 %) студенти пояснюють прагненням налагоджувати взаємовідносини один з одним на високому морально-етичному й гуманістичному рівнях.

Одним із джерел судження про гуманістичну спрямованість майбутнього соціального педагога є усвідомлення студентами функцій ціннісних орієнтацій особистості, які ми класифікуємо за наступними критеріями [3]:

- *теоретико-пізнавальний* – пізнання соціально-психологічної реальності, її структури, механізмів розвитку та функціонування з позицій інтересів людини і групи, а також з’ясування закономірностей, механізмів та чинників, що детермінують соціально-психологічні явища;
- *комунікативний*: реалізується як систематизація знань з проблем сприймання, передавання інформації, взаємодії і взаємовпливу людей;
- *гуманістичний*: дотримання норм етики і моралі щодо індивіда, в захисті соціальних спільностей, верств, відтворенні й передаванні соціального досвіду;
- *прогностична*: формування соціально-психологічних прогнозів щодо співвідношення індивідуального і соціального, суб’єктивного відображення об’єктивної реальності;
- *прикладний*: з’ясування на основі теоретичного й емпіричного аналізів закономірностей становлення соціально-психологічної реальності форм існування та способів функціонування ціннісного ставлення індивіда до соціальної дійсності, вироблення практичних рекомендацій з різних аспектів взаємодії, впливу людей один на одного та сприйняття їх у соціальній спільноті (табл. 4).

За даними опитування про роль впливу функцій ціннісних орієнтацій на гуманістичну спрямованість особистості розподілилися таким чином. Найчастіше (КГ – 69,4 %, ЕГ – 66,1 %) опитувані визначають теоретико-пізнавальну функцію як засіб навчально-виховного впливу на особистість, що свідчить про поверхневе розуміння суті означеної проблеми. На гуманістичне виховання як на засіб розширення кругозору й пізнання життя вказує незначна група студентів (КГ – 14,1 %, ЕГ – 15,3 %). Це свідчить про наявність інтересу особистості до проблеми взаємодії між людьми та систематизації власних знань. На соціальну психолого-педагогічну діяльність як на фактор гуманістичного виховання особистості визначили для себе в КГ – 5,8 %, в ЕГ – 4,9 % респондентів. Вони пояснюють свій вибір тим, що звернення до гуманізму викликано

бажанням не відставати від моди у сфері соціальної педагогіки, набути репутацію людини освіченої для того, щоб підвищити свій рейтинг у певних соціальних групах, колах.

Таблиця 4

Роль впливу функцій ціннісних орієнтацій на гуманістичну спрямованість особистості

Функції ціннісних орієнтацій	КГ		ЕГ	
	%	абсолют	%	абсолют
Теоретико-пізнавальна	69,4	84	66,1	82
Комунікативна	14,1	17	15,3	19
Гуманістична	5,8	7	4,9	6
Прогностична	3,3	4	4,0	5
Прикладна	7,4	9	9,7	12

Дослідження рівнів сформованості гуманістичних орієнтацій показало, що більшість студентів відчують співчуття, переживання до інших людей – 49,6 %. Частина реципієнтів відчула спільність з емоційним станом об’єкта (відчуття ніжності, покою або жаху і страждання) – 17,5 %. Проте, на жаль, 32,9 % студентів продемонстрували байдужість до іншої особистості.

На твердження-запитання “Я близько до душі приймаю проблеми своїх друзів” більшість студентів дали позитивну відповідь (57,9 %). Роздуми про переживання інших людей позитивно відмітили 24,6 % опитуваних. Та, на жаль, 17,5 % реципієнтів заявили, що вони байдужі до переживань та станів особистості.

Результати дослідження (табл. 5) продемонстрували, що для більшості респондентів (ЕГ – 70 % КГ – 71 %) характерний низький тип гуманістичної спрямованості, відсутність у респондентів певних гуманістичних орієнтацій, що відповідає низькому рівню гуманістичної спрямованості.

Аналіз проведеного дослідження гуманістичних орієнтацій, наявності потреби й мотивів участі студентів у соціально-педагогічній діяльності дозволив нам охарактеризувати рівні сформованості гуманістичної спрямованості особистості за критеріями і виділити три групи студентів за рівнем сформованості їх гуманістичної спрямованості.

Таблиця 5

Результати визначення рівня гуманістичних орієнтацій

Рівні сприймання	Контрольні групи		Експериментальні групи	
	(%)	Кількість	(%)	Кількість
1. Низький (нерозвинений)	71,1	86	70	87
2. Середній (фрагментарний)	28,9	35	30	37
3. Високий (цілісний)	0,0	–	0,0	–

Результати дослідження, одержані на етапі констатувального експерименту, свідчать про те, що повної відповідності високому (цілісному) рівню гуманістичної спрямованості особистості, серед тих, хто брав участь у дослідженні в обох групах (контрольній і експериментальній), не виявлено. Проте в КГ – 3,3 % і в ЕГ – 4,8 % студентів показали рівень гуманістичної спрямованості, близький до високого. Для нього характерні розвиненість морально-чуттєвої сфери, здатність до адекватної оцінки й гуманістичного відгуку на стан особистості, стійкі інтереси і потреби щодо професійної освіти, творча самореалізація шляхом участі в різних видах педагогічної діяльності (табл. 6).

Таблиця 6

Рівні формування гуманістичної спрямованості студентів

Рівні гуманістичної спрямованості	КГ (121 особа)		ЕГ (124 особи)	
	(%)	кількість	(%)	кількість
1. Низький (нерозвинений)	63,6	77	56,5	70
2. Середній (фрагментарний)	33,1	40	38,7	48
3. Високий (цілісний)	3,3	4	4,8	6

Проте, деякі показники, такі як: теоретична обізнаність, вміння оперувати психолого-педагогічними поняттями, критично аргументувати оцінку судження під час аналізу педагогічних ситуацій, користуючись стереотипами, – не відповідають високому (цілісному) рівню, що дало нам підставу визначити рівень цієї групи як умовно високий.

Друга група студентів (33,1 % в КГ і 38,7 % в ЕГ) продемонструвала середній (фрагментарний) рівень гуманістичної спрямованості. У сфері особистісних інтересів і потреб цих студентів переважає установка на міжособистісне спілкування, однак їхню цінність респондентам важко визначити. Вони виявили також недостатні вміння оперувати соціально-психологічними поняттями та інтуїтивність гуманістичних суджень. Студенти означеної групи мають здатність до особистісного переживання, але їх відгук на педагогічну ситуацію не завжди буває адекватний.

Третя група студентів (63,6 % в КГ і 56,5 % в ЕГ) демонструє обмеженість гуманістично-психологічної поінформованості, нерозвиненість гуманістичних орієнтацій та примітивність гуманістичного судження, неспроможність критичного аналізу педагогічних ситуацій, тобто низький (нерозвинений) рівень гуманістичної спрямованості. Представники цієї групи виявляють пасивність у сфері соціально-педагогічної та психологічної діяльності, не прагнуть до самовдосконалення.

Отже, у результаті проведеного констатувального експерименту, було виявлено, що аналіз сучасного стану підготовки майбутніх соціальних педагогів засвідчив, що в процесі загальної підготовки, як правило, спрямовується на досягнення певного теоретичного рівня. Недостатньо уваги звертається на необхідні для процесу формування гуманістичної спрямованості знання й навички, що ґрунтовніше набуваються в навчально-виховному процесі в ході накопичення студентами соціально-практичного досвіду. Ми з'ясували, що вищі навчальні заклади недостатньо зорієнтовані на проблему гуманізації освіти та життєдіяльності особистості, а рівень підготовки студентів свідчить про певну "гуманістичну нерозвиненість" майбутніх соціальних педагогів.

Результати констатувального експерименту засвідчили необхідність проведення спеціальної, систематичної і цілеспрямованої роботи для виявлення сукупності психологічних умов формування гуманістичної спрямованості майбутнього соціального педагога.

Список використаних джерел

1. Кузьмина Н. В. Методы исследования педагогической деятельности / Нина Васильевна Кузьмина. – Л.: ЛГУ, 1970. – 114 с.
2. Ядов В. А. Стратегия социологического исследования: описание, объяснение, понимание социальной реальности: учеб. пособ. / Владимир Александрович Ядов. – М.: Омега – К, 2007. – 567 с.
3. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. – Київ: Академвидав, 2003. – 156 с.
4. Михеев В. И. Методика получения и обработки экспериментальных данных в психолого-педагогических исследованиях: [монография] / В. И. Михеев. – М.: Изд-во Унта дружбы народов, 1986. – 84 с.

The peculiarities of process formation of the future social pedagogue and finding of peculiarities of show humanistic direction are considered in the article.

Key words: humanistic direction, process formation of social pedagogue.

Отримано: 12.03.2010